

فصل اول

مبانی چهره پردازی

اهداف: در پایان این فصل از هنر جو انتظار می‌رود که:

- ۱- فن چهره‌پردازی در تئاتر را تعریف کند.
- ۲- مبانی هنری و فنی چهره‌پردازی را بیان کند.
- ۳- صورتک و آرایش چهره را به عنوان دو شاخه از هنر چهره‌پردازی توضیح دهد.
- ۴- ریشه لغوی واژه صورتک (ماسک) را بیان کند.
- ۵- انواع چهره‌پردازی در نمایش را شرح دهد.
- ۶- ریشه لغوی واژه چهره‌پردازی (گریم) و مشتقات آن را توضیح دهد.
- ۷- کار طراح صورتک را بیان کند.
- ۸- کار سازنده صورتک را توضیح دهد.
- ۹- کار طراح چهره‌پردازی را توضیح دهد.
- ۱۰- کار مجری چهره‌پردازی را شرح دهد.
- ۱۱- مواد و ابزار چهره‌پردازی را نام ببرد.

۱-۱- تعاریف و کاربردها

الف) واژه گریم^۱: از ریشه لاتین گریمو^۲ گرفته شده است. و «گریمو» در زبان لاتین به معنی چین و چروک و خطوط چهره است. در زبان فرانسه، گریم به معنای نقش پیرمردی با چهره پرچین و چروک مضحک است.

ب) گریمر^۳: گریم کردن. به وجود آوردن چین و چروک مصنوعی بر چهره

ج) گریمور^۴: مجری گریم را گویند.

د) گریماژ^۵: عمل گریم را گویند.

ه) گریماس^۶: ایجاد تضاد مابین عضلات چهره، که منجر به حالات مختلف در چهره می‌شود مانند: شادی، غم، خشم و غیره....

امروزه واژه‌های فوق در زبان فارسی به صورت ذیل استفاده می‌گردد:

گریم = چهره‌پردازی

گریمور = چهره‌پرداز

گریماژ = عمل چهره‌پردازی

ماسک^۷: به معنای چهره مصنوعی از چوب، چرم، که چهره و قسمتی از سر بازیگر را می‌پوشاند. در زبان فرانسه به آن ماسک^۸ گفته می‌شود.

در دایرةالمعارف بریتانیکا^۹ در توضیح ماسک چنین آمده است: ماسک به پوشش‌های چهره با شکل‌های متنوع را گویند که به عنوان پرده محافظت کننده و یا به عنوان تغییر قیافه به کار می‌رود.

در فرهنگ معین، در زیر واژه ماسک آمده: آنچه که چهره خود را بدان بپوشانند. همین طور، صورت عجیب و غریبی که برای تغییر شکل یا مخفی کردن قیافه حقیقی به چهره می‌زنند و در جشن‌ها بدن صورت خود را ظاهر سازند (نقاب).

در لغت‌نامه دهخدا آمده است: صورتک، مصغر صورت، صورت‌های خرد، تصویرهای کوچک و ترکیب‌های آن، ماسک‌زدن، نقاب زدن و در توضیح به مجاز، خلاف آنچه که هست خود را نشان دادن. ماسک برداشتن، نقاب از چهره برداشتن به مجاز، خود یا دیگری را چنانچه هست نشان دادن.

در این کتاب، با توضیح موارد فوق، به جای واژه ماسک از «صورتک»، و به جای گریم از «چهره‌پردازی» استفاده خواهیم کرد.

۱-۱-۱- چهره‌پردازی و صورتک به عنوان رشته هنری: چهره‌پردازی و صورتک دو پدیده هنری هستند که جزو هنرهای

زیبا محسوب می‌شوند. هر دو یک رشته را تداعی می‌کند و بر چهره بازیگر در نقش آفرینی، یک عمل را انجام می‌دهد و آن، پوشاندن چهره و هویت اصلی بازیگر و تقویت و برجسته نمودن شخصیت نمایشی اوست.

چهره‌پرداز با رنگ، چهره بازیگر را می‌پوشاند و صورتک، پوششی از جنس پارچه، مقوا، چرم و غیره است. این رشته بر مبنای نقاشی، طراحی، هنرهای تجسمی، قیافه‌شناسی، جامعه‌شناسی، روانشناسی و زیبایی‌شناسی استوار است. زمانی که بازیگر با صورتی

۱- Grime

۲- Grimo

۳- Grimer

۴- Grimeur

۵- Grimage

۶- Grimace

۷- Mask

۸- masque

۹- Britanica Encyclopedia

چهره‌پردازی شده نقش‌آفرینی می‌کند بر میمیک و حالات چهره تأکید کرده و چنانچه بازیگر، نقش را با صورتک ارائه دهد، چهره با نقشی ثابت منعکس شده و تأکید او بیشتر بر حرکات بدن است.

۲-۱-۱- چهره‌پردازی و صورتک به عنوان عامل فنی: نمایش پس از آماده شدن برای اجرای صحنه‌ای توسط عوامل

فنی به روی صحنه می‌رود. این عوامل فنی عبارتند از: دکور، لباس، چهره‌پردازی، صورتک، نور، صدا و غیره.

در این میان، چهره‌پردازی به دلایل ذیل، عامل فنی نامیده می‌شود:

(الف) کارگاه دارد.

(ب) کار اجرا بر مبنای طرح از پیش آماده شده انجام می‌شود.

(ج) برای طراحی ویژگی‌های شخصیت‌های نمایش از رایانه سود می‌جوید.

(د) کار اجرا به واسطه نیروی بدنی مجری انجام می‌گیرد.

(ه) از ابزار مخصوص کار چهره‌پردازی از جمله قلم‌مو و کاردک استفاده می‌شود.

(و) لوازم چهره‌پردازی مورد نیاز در کارگاه ساخته می‌شود. از جمله انواع پوسته سر و اعضای بدن (با مواد پلاستیک) و کلاه‌گیس،

ریش و سبیل (با مو).

(ز) پیش از ساخت و اجرا، بر روی صورت بازیگر قالب‌گیری انجام می‌شود.

صورتک‌سازی نیز به دلایل ذیل، یک عامل فنی محسوب می‌شود:

(الف) کارگاه دارد.

(ب) بر مبنای طرح از پیش آماده اجرا می‌شود.

(ج) طراحی صورتک با رایانه انجام می‌شود.

(د) ساخت صورتک به واسطه نیروی بدنی سازنده صورت می‌گیرد.

(ه) برای ساخت انواع صورتک از تکنیک‌های متفاوتی استفاده می‌شود.

(و) بر اساس قابلیت موادی همچون گچ، چوب، سیم، مفتول، سیم‌های توری، پوشش‌های پارچه‌ای، چرمی، پشمی و غیره و در

ساخت انواع صورتک آن‌ها را به کار می‌برد.

(ز) از انواع مواد پلاستیک، چسب، لاک، روغن‌های جلادهنده و رنگ‌های گواش، اسپری و آبرنگ استفاده می‌برد.

(ح) از ابزارهای حکاکی و دیگر هنرهای تجسمی سود می‌برد.

(ط) در موارد مورد نیاز، بر پوشش صورتک از دوزندگی استفاده می‌کند.

اما مسئولین عوامل فنی، به همان اندازه در گروه هنرمندان تئاترند که نمایشنامه‌نویس، کارگردان و بازیگران. اجرای تئاتر یک اثر

هنری دسته‌جمعی است که تمام مساعی و نقش‌های آن در یک تجربه کلی، در برابر تماشاگر در هم می‌آمیزد.

۳-۱-۱- مختصری از تاریخ صورتک و چهره‌پردازی در نمایش: پیشینه استفاده از صورتک و چهره‌پردازی را

می‌توان در مراسم و مناسک انسان اولیه که بر مبنای ترس‌ها، امیدها، لذاذ و پیروزی‌ها اجرا می‌شد جستجو کرد. همچنین در مراسم

آیینی و مذهبی که از ارتباط بین انسان و قوای ماورالطبیعه حاصل می‌شد قابل جستجو است. این مراسم همراه با رقص، حرکات موزون،

موسیقی، پانتومیم^۱ در محلی خاص در جمع مردم اجرا می‌شد. صورتک وسیله‌ای برای بیان شادی و سرور و رنج و غم بود که شخص آن را بر چهره زده و یا بر دست حمل می‌کرد. چهره‌پردازی با ساده‌ترین مواد مانند گل سرخ، خاکستر، عصاره گیاهان، رنگ‌های معدنی و غیره بر روی چهره اجرا می‌شد.

می‌توان گفت، نمایش، تماشاگر و هویت بازیگر ریشه در همین مراسم آیینی و مذهبی دارد. در یونان باستان و پس از آن، روم باستان، که شخصیت‌های نمایش را اغلب خدایان، اساطیر و افسانه‌ها تشکیل می‌دادند، بازیگر با یک صورتک مشخص از قبل نقاشی شده ساده و همراهی حرکات موزون و صدای رسا به اجرای نقش می‌پرداخت. صورتک، گاه قسمتی و یا در مواردی تمام بدن را پوشش می‌داد. سپس سرگذشت قهرمانان، پادشاهان و زندگی انسان‌ها مورد توجه قرار گرفت که در ساختار نمایش تراژدی (نمایش با پایان غم‌انگیز) و نمایش کمدی (نمایش با پایان خوش) نگاشته شد.

دو صورتک معروف خنده و گریه که امروزه به‌عنوان نماد تئاتر و نمایش در جهان شناخته می‌شود بر مبنای دو نوع بنیادین نمایش در یونان باستان، چنین کاربرد و اهمیتی یافته است.

نمایش که یکی از هنرها محسوب می‌شود حد و مرز و زمان و مکان نمی‌شناسد؛ زیرا یک پیام است؛ پیام انسانی به انسان دیگر. این پیام می‌تواند رنج، غم و شادی و به‌طور کلی مسائل یک فرد یا جامعه را مطرح نماید. این پیام می‌تواند در قبیله‌ای دور افتاده در آفریقا یا در تماشاخانه‌ای کوچک یا بزرگ، و یا در میدان شهری توسط یک دانشجوی نمایش به تماشاگران القاء شود. پیام نمایش می‌تواند برای یک جامعه سازنده و یا مخرب باشد. به‌طور معمول، پیام نمایش برای یک جامعه در حد فرهنگ، سنت و موقعیت آن جامعه در نظر گرفته می‌شود. چنانچه غیر از این باشد نمایش در ارسال پیام خود ناموفق خواهد بود. در طی زمان، با گسترش جامعه و رشد فرهنگ و با توجه به ریشه‌های مشترک بین جوامع، همچون موسیقی، حرکات موزون، شعر و نمایش، نمایش‌گفتاری به نمایش‌های بدون گفتار چون باله^۲، سیرک^۳ و نمایش صحنه‌ای به سبک‌های مختلف بسط یافته است. بعدها با پیشرفت تکنولوژی، رسانه‌های مختلفی چون سینما و تلویزیون پدید آمد و با گسترش هنرهای نمایشی در طی دوران، صورتک و چهره‌پردازی با همکاری و همیاری رسانه‌های جدید به رشد و تکامل دست یافت.

۴-۱-۱- انواع چهره‌پردازی: چهره‌پردازی دو نوع است:

الف) چهره‌پردازی برای نمایش: تئاتر، باله، اپرا و سیرک

ب) چهره‌پردازی برای دوربین: سینما، تلویزیون و عکاسی

الف) در نمایش، چهره بازیگر با دو هدف چهره‌پردازی می‌شود: هدف اول: با توجه به اینکه در صحنه نمایش به علت تابش نور پروژکتور، چهره بازیگر، رنگ پریده و مسطح به نظر می‌آید و حفره چشم و ابروان جلوه‌ای تیره می‌یابد. اجرای گریم به رفع این عیوب منجر می‌شود.

چهره‌پرداز با فن^۴ به چهره بازیگر رنگ طبیعی می‌بخشد؛ با سایه و روشن بر چهره حجم می‌سازد و میان چشم و ابروان فاصله ایجاد می‌کند تا حالات چهره بازیگر با بیانگری بیشتری به تماشاگر القا شود.

هدف دوم: شخصیت‌پردازی بر چهره بازیگر است که بر اساس مواردی خاص انجام می‌پذیرد. چهره‌پرداز، تنها به چهره بازیگر نمی‌پردازد

بلکه بر سر تاپای بازیگر کارهای متفاوت انجام می‌دهد: بر سر انواع طاسی بوجود می‌آورد. بردست و پاهای او انواع زخم، سوختگی، تیر خوردگی، بیماری (برای مثال، جذام) و غیره را اجرا می‌کند. و بر انگستان، آرنج و زانوان او آثار قطع شدگی را ایجاد می‌کند (برای مثال در نمایش‌های جنگی).

باله: باله یا بالت نمایشی است که داستان با رقص و موسیقی به تماشاکر ارائه می‌شود. این هنر در کشور ایتالیا در قرن پانزدهم میلادی بوجود آمد؛ به عنوان یک شکل هنری، نخست در کشور فرانسه و سپس در همه اروپا رواج پیدا کرد. این نوع نمایش اغلب در سالن‌های بسیار بزرگ اجرا می‌شود بنابراین برای تأثیر مناسب، چهره‌پردازی غلیظ و اغراق شده مورد نیاز است. به این سبب از صورتک و چهره‌پردازی‌های رنگی و براق استفاده می‌شود.

اپرا: نمایشی است از ترکیب موسیقی و کلام که بازیگر - خوانندگان آن، داستان را با آوازی خاص اجرا می‌کنند. این نوع نمایش در قرن هفدهم میلادی در کشور ایتالیا پدید آمد و دارای انواع گوناگون است: نمایش‌های مذهبی، اخلاقی، تاریخی، فکاهی و غیره. اپرا همانند باله در سالن‌های بزرگ اجرا می‌شود و به همین دلیل، بر روی چهره بازیگران آن، چهره‌پردازی غلیظ انجام می‌شود. امروزه از چهره‌پردازی شبیه صورتک (چهره‌پردازی تلفیقی) بسیار استفاده می‌شود. صورتک‌های کوچک و بزرگ رنگی و براق نیز در این نوع نمایش به کار گرفته می‌شود.

سیرک: در این نوع نمایش، بندبازان، شعبده‌بازان، دلقک‌ها و بازیگران پانتومیم حضور دارند. بخشی از نمایش نیز توسط حیوانات تربیت شده اجرا می‌شود. ریشه و اصل این نوع نمایش را می‌توان در یونان و روم باستان و چین مشاهده نمود. دلقک‌ها اغلب برگرفته از شخصیت‌های کم‌دلا رته^۱ قرن شانزدهم میلادی هستند. برای چهره‌پردازی دلقک‌ها از شیوه‌های اغراق شده و رنگ‌آمیزی غلیظ استفاده می‌شود. بازیگر پانتومیم چهره‌های سفید دارد و دیگران چهره‌های متنوع رنگی و گاه صورتک‌های کوچک و براق.

(ب) چهره‌پردازی برای سینما و تلویزیون نیز با دو هدف انجام می‌شود:

هدف اول: در برابر دوربین، چهره بی‌رنگ و غیرطبیعی جلوه می‌کند؛ منافذ پوست، مانند جوش، کک و مک و غیره تشدید می‌شود. چربی پوست ایجاد انعکاس می‌کند، رنگ دندان‌ها و چشم‌ها، درخشان‌تر از رنگ پوست جلوه می‌کند و همچنین سایه‌ها و نامتعادلی‌های چهره شدت می‌یابد. چهره‌پرداز نخست به برطرف کردن عیوبی که بر اثر عوامل متعدد در مقابل دوربین بر چهره ایجاد شده است می‌پردازد.

هدف دوم: شخصیت بخشیدن به چهره بازیگر است که بر اساس مواردی خاص صورت می‌گیرد. امروزه می‌توان به ویژگی‌های مهم چهره‌پردازی دوربین، به مواردی نظیر حجم‌سازی (حجم‌های پیری، جوانی و چاقی)، ساختن عضوی از بدن بازیگر (سر و چهره، دست و پا)، چهره‌های عجیب و غریب تخیلی، ساخت آدمک‌های تخیلی متحرک جهت انجام جلوه‌های ویژه بر روی آن، با استفاده از فناوری رایانه‌ای نیز اشاره نمود.

چهره‌پردازی برای عکاسی: به‌طور قطع کمتر چهره‌ای را می‌توان یافت که از تعادل کامل برخوردار بوده و عیوب مشخصی در آن مشاهده نشود. زمانی که فردی برای گرفتن عکس چهره نزد عکاس می‌رود، پس از عکاسی، بر روی عکس او عمل رتوش^۲ انجام می‌گیرد. اما در فرآیند چهره‌پردازی برای عکاسی، نخست عمل رتوش به‌طور صحیح و با ابزار ویژه بر روی چهره خود فرد اعمال شده،

سپس عکس گرفته می‌شود. این نوع چهره پردازی را می‌توان رتوش قبل از عکس برداری نامید. امروزه هنر چهره پردازی عکاسی، رشته‌ای بسیار پیشرفته با شاخه‌های جدید است که به عکاسی برای تبلیغات، مد و غیره گسترش یافته است.

۲-۱- وظایف طراح صورتک و سازنده آن

طراح صورتک به شخصی اطلاق می‌شود که به رشته‌های نقاشی، طراحی و هنرهای تجسمی آشنا بوده، در زمینه قیافه‌شناسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی سر رشته داشته باشد و از تاریخ صورتک در نمایش ایران، شرق و غرب، تاریخ آرایش چهره، مو، ریش و سبیل، کالبد چهره و سر انسان، حیوانات و پرندگان، و همچنین از انواع تکنیک‌های صورتک آگاهی داشته باشد و مدتی دستیاری طراح صورتک را در اجراهای مختلف تجربه کرده باشد.

برای طراح صورتک این مراحل انجام می‌پذیرد:

- ۱- به منظور آگاهی کامل از محتوای نمایشنامه یا فیلمنامه و سبک آن، به دقت نمایشنامه و یا فیلمنامه را مطالعه می‌کند.
- ۲- در تمرین‌های نمایش و جلسات کارگردانی شرکت می‌کند و پس از آگاهی از تحلیل و خواسته‌های کارگردان، در اولین قدم برای طراحی، ویژگی‌های چهره و سر بازیگران را بررسی می‌نماید.
- طراح بر اساس نوع صورتک، چنانچه چهره بازیگر نیاز به قالب‌گیری داشته باشد از صورت او قالب می‌گیرد. او به کارگردان پیشنهاد می‌دهد که از اولین روزهای تمرین، چهره بازیگرانی را که قرار است نقش را با صورتک ارائه دهند، با پارچه، مقوا یا روزنامه بپوشاند تا بازیگر میمیک چهره را به کار نگیرد چون چهره او برای ارائه نقش پوشیده است و باید تنها حرکات بدن را بر حسب نقش صورتک به بازی بگیرد. طراح با در نظر گرفتن نوع صورتک، آگاهی از رنگ صحنه، لباس، نور، بزرگی و کوچکی سالن یا فضای بیرونی (برای نمایش‌های خیابانی و میدانی) و خواسته‌های کارگردان، اقدام به طراحی صورتک می‌کند.

چهره و سر به سه دسته تقسیم می‌شود:

الف) چهره و سر کوچک

ب) چهره و سر متوسط

ج) چهره و سر بزرگ

یک طراح حرفه‌ای، این مدل‌های از پیش آماده از جنس چوب را در کارگاه خود دارد. گاهی اوقات، ساخت صورتک‌ها بر مبنای اندازه‌های فوق، بر روی مدل آماده انجام می‌پذیرد.

صورتک بر سه نوع است:

۱- صورتک کامل چهره و سر

۲- صورتک کامل چهره

۳- صورتک نیمه

برای طراحی و ساخت صورتک، نکات ذیل در نظر گرفته می‌شود:

الف) بازیگر با صورتک احساس راحتی کند.

ب) دید کافی داشته باشد.

ج) بتواند راحت گفتگو کند و فریاد نزند.

د) پوشش داخل صورتک سبب عرق کردن چهره نشود.

۱-۲-۱- مجری سازنده صورتک : چنانچه خود طراح، ساخت صورتک را به عهده بگیرد، از وظایف خود در مورد ساخت

اطلاع دارد. اما اگر سازنده صورتک شخص دیگری باشد این موارد در نظر گرفته می شود :

الف) مجری زیر نظر طراح، ساخت صورتک را انجام می دهد.

ب) در راستای اجرای طرح، دقت، ظرافت و نظافت رعایت می شود.

ج) از ابزار به شکل صحیح استفاده می نماید. مانند برش با کاتر و غیره.

د) در استفاده از موادی که قابلیت احتراق دارند، مانند لاک، تینر و چسب، احتیاط می کند.

ه) در ساخت صورتک از اعمال سلیقه شخصی می پرهیزد و به طراح و احترام می گذارد.

و) مجری در طی اجرای نمایش در اتاق چهره پردازی حضور یافته و چنانچه ایرادی مانند پاره شدن کش، ایراد در دسته، پاک شدن

قسمتی از رنگ و غیره مشاهده شد، آن را ترمیم می کند.

ز) طراح پس از آماده کردن صورتک، آن را چند جلسه به روی چهره بازیگر امتحان می کند. پس از برطرف کردن عیوب و افزودن

رنگ و تزئینات، آن را در اختیار بازیگر قرار داده تا با آن تمرین کند.

۱-۳- وظایف طراح چهره پردازی و مجری آن

طراح چهره پردازی به شخصی اطلاق می شود که دوره های چهره پردازی را گذرانده و با رشته های نقاشی، طراحی و پیکره سازی آشنا

بوده و از روان شناسی، قیافه شناسی، جامعه شناسی و زیبایی شناسی آگاهی داشته باشد. در زمینه تاریخ چهره پردازی، کلاه گیس، ریش و سبیل،

و سبک و نوع نمایش مطالعه داشته و به عنوان مجری و دستیار طراح چهره پرداز، مدتی فعالیت کرده و کسب تجربه نموده باشد.

برای طراحی چهره پردازی یک نمایش یا فیلم، مراحل ذیل انجام می گیرد :

الف) به منظور آگاهی از محتوای نمایشنامه و یا فیلمنامه سبک آن، نمایشنامه یا فیلمنامه با دقت مطالعه می شود.

ب) حضور در تمرین ها برای آشنایی بیشتر به نحوه اجرای نمایش یا فیلم و چگونگی چهره های بازیگران از نظر شکل چهره، رنگ

پوست و مو، حالات میمیک، خطوط چهره و غیره.

ج) پس از شناخت سبک نمایش و فیلمنامه پژوهش در ریشه های نژاد شخصیت ها (اروپایی، آسیایی، آفریقایی و...).

د) توجه به مکان و فضایی که نمایش یا فیلمنامه در آن روی می دهد، مانند فضای یک اتاق، مزرعه، عبادتگاه، قصر و غیره.

ه) توجه به موقعیت اجتماعی متفاوت افراد با یکدیگر، به طور مثال : چهره یک کارگر یا کشاورز با یک سیاستمدار تفاوت دارد.

و) توجه به سن شخصیت های نمایش.

ز) آگاهی از رنگ دکور، لباس، نور و بزرگی و کوچکی سالن نمایش و موقعیت فیلمبرداری (لوکیشن)

ح) توجه به تحلیل و خواسته های کارگردان

طراح چهره‌پردازی، طرح اولیه را بر روی کاغذ با مداد رنگی یا آبرنگ و یا رنگ‌های گواش انجام می‌دهد. معمولاً سه شب برای تمرین نهایی نمایش با دکور، لباس و چهره‌پردازی، نور و صدا در نظر گرفته می‌شود. در طی این مدت، طراح، طرح‌های خود را بر چهره بازیگر اجرا می‌کند. زمانی که ایرادها رفع شد، از چهره بازیگران با چهره‌پردازی کامل عکس گرفته می‌شود و مجری چهره‌پرداز در طول شب‌های اجرا و مدت فیلمبرداری بر مبنای تصاویر، طرح را بر چهره بازیگران انجام می‌دهد. امروزه برای طراحی چهره‌پردازی از رایانه استفاده می‌شود.

یکی از موارد بسیار مهم در چهره‌پردازی برای نمایش این است که فاصله بازیگر و تماشاگر در نظر گرفته شود. در اجرای نمایش در سالن بزرگ، بدیهی است که فاصله تماشاگر با بازیگر زیاد است، به همین دلیل چهره‌پردازی غلیظ انجام می‌گیرد؛ به این شکل که سایه، تیره‌تر و روشن‌تر، روشن‌تر از معمول به کار می‌رود. در یک سالن کوچک، فاصله تماشاگر با بازیگر کمتر است و به همین سبب، چهره‌پردازی رقیق‌تر انجام گرفته، سایه و روشن با تضاد کمتری اجرا می‌شود. در فیلمبرداری نیز باید مسائلی چون فضای داخل و یا خارج و غیره توجه نمود.

یکی دیگر از وظایف مهم مجری چهره‌پردازی، رعایت بهداشت لوازم چهره‌پردازی است. برای کار بر روی چهره هر یک از بازیگران باید اسفنج فن و قلم‌موها را شسته و با مواد ضدعفونی کننده، آن‌ها را تمیز کند. برای خود و بازیگر از روپوش مخصوص استفاده نماید. به علت نزدیکی با بازیگر باید همیشه خوش‌بو باشد و دست‌ها و ناخن‌های تمیز داشته باشد. با بازیگران رفتار محترمانه داشته باشد و با ادب و متانت رفتار نماید. با ظرافت بر چهره کار کند. زیاد صحبت نکند و در صحبت دیگران دخالت نکند. اتاق چهره‌پردازی محل تمرکز است لذا او و بازیگر برای رسیدن به تمرکز، به سکوت نیاز دارند. مجری چهره‌پردازی مسئول تأمین سکوت اتاق است. مجری باید طرح طراح چهره‌پرداز را با دقت به روی چهره پیاده نموده و از اعمال نظر شخصی بپرهیزد.

۴-۱- مواد و ابزار چهره‌پردازی

امروزه کارخانه‌های لوازم و ابزار چهره‌پردازی برای نمایش، سینما و تلویزیون روز به روز بر تنوع تولیدات خود افزوده و سعی در ارائه لوازمی جدید (با کاربری‌های جدید و) با کیفیت برتر دارند.

برای اجرای چهره‌پردازی، مواد و ابزار ذیل مورد نیاز است:

۴-۱-۱- مواد چهره‌پردازی:

(الف) فن چرب پن استیک^۱، فن خشک^۲ و فن مایع^۳

(ب) جعبه رنگ (رنگ و روغن چهره، ۱۲ رنگ)

(ج) جعبه رنگ (رنگ و روغن فن، ۱۲ رنگ)

(د) پودر بی‌رنگ

(ه) مداد گریم (۱۲ رنگ)

(و) فن خشک چشم، به رنگ‌های قهوه‌ای، دودی و سیاه

تصویر ۱-۱

ز) رنگ گونه خشک و چرب، به رنگ‌های نارنجی، صورتی و قرمز
ح) رنگ لب، به رنگ‌های نارنجی کم‌رنگ، صورتی، قهوه‌ای روشن متمایل

به قرمز

ط) موی طبیعی برای درست کردن ریش و سبیل

ی) چسب چهره‌پردازی یا چسب الکلی

ک) مایع سفیدکننده مو

ل) اسپری ثابت‌کننده آرایش چهره

م) اسپری ثابت‌کننده مو، ریش و سبیل (تصویر ۱-۱)

ن) فوم^۱: ماده‌ای است که برای ساختن قطعات نهایی اندام‌های مصنوعی به کار می‌رود؛ به صورت مایع است و هر کارخانه‌ای در تولید و ارائه آن فرمول مخصوص خود را دارد. عمده کارخانه‌های تولیدکننده آن عبارتند از شرکت جورج بو^۲، یونی رویال شیمی‌کال^۳ و کربلون^۴ که از بین این شرکت‌ها، جورج بو نرم‌ترین نوع فوم را می‌سازد. اکثر طراحان چهره‌پردازی از این مدل برای چهره استفاده می‌کنند.

س) خمیر پلاستو^۵: برای ساختن حجم‌هایی مانند بینی، چانه، پوشاندن ابروان و ایجاد زخم‌ها استفاده می‌شود.

ع) صابون مایع: برای نگهداری و حفاظت قلم‌موها، قبل از استفاده از مایع لاتکس به کار می‌رود.

ص) شیر پاک‌کن: برای پاک کردن فن، رنگ و چربی روی صورت استفاده می‌شود.

ض) آستون

ق) شامپو

را) صابون

ش) لاتکس^۶: لاتکس طبیعی شیره درخت هودا است که در مناطقی که آب و هوای مرطوب دارند می‌روید. این مایع از تیغ زدن به بدنه این درخت جمع‌آوری می‌شود. لاتکس، مایعی سفیدرنگ، غلیظ و چسبنده است که پس از جمع‌آوری، در کارخانه تصفیه می‌شود تا ناخالصی‌ها از آن جدا شود. سپس به آن ۵٪ تا ۱٪ آمونیاک می‌افزایند تا محیط آن قلیایی شده و پایدار گردد. این مایع در کارخانه‌های ساخت مواد چهره‌پردازی و آرایشی با فرمول‌های خاص هر کارخانه، آماده و ارائه می‌شود. لاتکس به میزان قابل ملاحظه‌ای در چهره‌پردازی استفاده می‌شود. برای پیرکردن چهره بازیگر، حجم‌سازی، ساخت پوسته سر و صورتک از لاتکس استفاده می‌شود. لاتکس از نظر غلظت به انواع مختلف تقسیم می‌شود:

۱- لاتکس مایع: به صورت مایع رقیق و چسبنده است که برای پیرکردن چهره و دیگر اعضا به کار می‌رود و انواع زخم‌ها با آن ساخته می‌شود.

۲- لاتکس کفی^۷: به صورت مایع است و معمولاً با مواد شیمیایی دیگر مخلوط می‌شود و در کار تکه‌سازی چهره مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نوع تکه سازی، ظریف‌تر از تکه‌سازی با مایع لاتکس است.

۳- لاتکس غلیظ: برای ساختن صورتک، آدمک، عروسک، چهره‌های عجیب و غریب تخیلی به کار می‌رود؛ و نیز برای ساخت قسمتی از بدن بازیگر در جهت انجام جلوه‌های ویژه بر روی آن.

۱- Foam ۲- George Ball ۳- Chemical ۴- Kryolan ۵- Plasto ۶- Latex ۷- Foam latex

حلال لاتکس تا قبل از خشک شدن، آب است. این مایع در مقابل جریان هوا به سرعت سفت شده و به صورت پوسته شفاف پلاستیکی با حالتی ارتجاعی درمی‌آید.
(ت) مایع او. اس. پی: در چهره‌پردازی تلویزیون و سینما برای پیر کردن استفاده می‌شود.

(ث) مایع گلاتزان^۱: برای ساختن پوسته سر، تاول و زخم استفاده می‌شود.
(خ) اکریلیک هازل^۲: به رنگ سفید شیری است که با آب رقیق شده و با رنگ‌های دیگر ترکیب می‌شود. برای ترمیم نقاطی از قطعات فوم و همچنین مرمت لبه‌های نازک قطعات در حجم‌سازی استفاده می‌شود.

۲-۴-۱ ابزار چهره‌پردازی:

(الف) قلم‌مو (از شماره ۱ تا ۱۲)

(ب) کاردک

(ج) اسفنج

(د) بُرس کوچک ابرو

(ه) شانه کوچک ابرو

(و) قیچی نوک تیز ظریف

(ز) برس مویی سر (به شکل استوانه) و برس سیمی پهن

(ح) سشوار دستی

(ط) گوش پاک‌کن

(ی) پنبه

(ک) حوله

(ل) دستمال کاغذی

(م) روپوش

(ن) کارگاه ترسبافی

(س) کارگاه ریش و سبیل‌بافی

(ع) سوزن‌های بافت ریش و سبیل (تصویر ۱-۲)

تصویر ۱-۲

آزمون‌های فصل اول

- ۱- واژه گریم به چه معناست؟
- ۲- معنی واژه گریم‌اژ چیست؟
- ۳- معنی واژه گریماس چیست؟
- ۴- واژه فارسی معادل با گریم چیست؟
- ۵- واژه ماسک به چه معناست؟
- ۶- در دایرةالمعارف بریتانیکا، چه تعریفی برای ماسک آمده است؟
- ۷- عوامل فنی نمایش را نام ببرید.
- ۸- اهداف چهره‌پردازی برای تلویزیون، سینما و عکاسی را بنویسید.
- ۹- انواع چهره‌پردازی را نام ببرید.
- ۱۰- مراحل طراحی صورتک برای یک نمایش را بنویسید.
- ۱۱- طراح چهره‌پردازی به چه کسی اطلاق می‌شود؟
- ۱۲- لوازم و مواد چهره‌پردازی را نام ببرید.
- ۱۳- لاتکس طبیعی چگونه به دست می‌آید؟
- ۱۴- لاتکس کفی چیست؟
- ۱۵- مایع او. اس. پی در چهره‌پردازی چه کاربردی دارد؟